

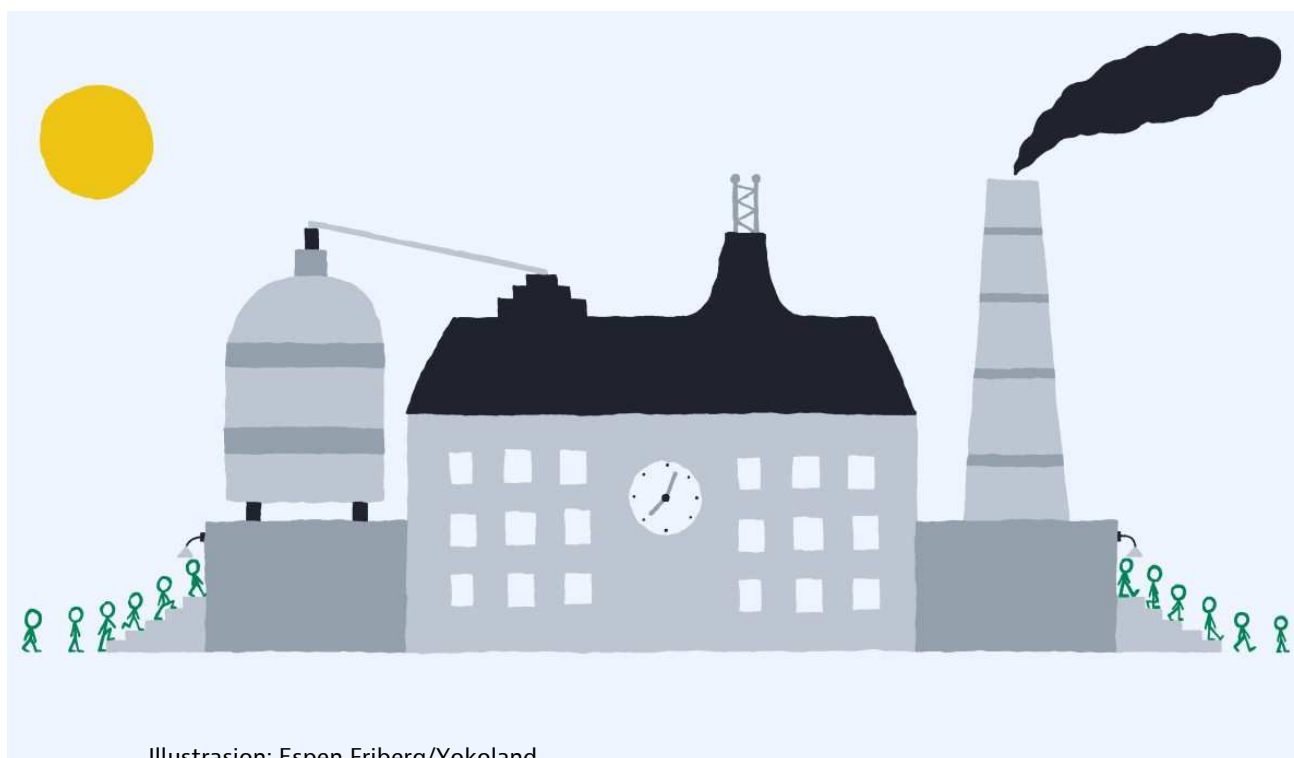

HEI SVEIN SJØBERG

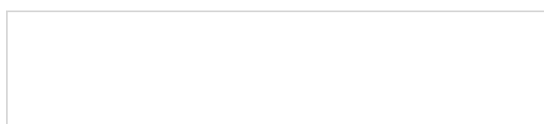
KRONIKK 10:43 - 12. juni 2015

Det ulmer i skolen

I Norge startet skoleåret med en lærerstreik. Den første på mange år. Lærernes misnøye dreier seg ikke om penger, men om profesjonens integritet og identitet.

Illustrasjon: Espen Friberg/Yokoland

Den norske skolen har en flott formålsparagraf og en grunnmur fra pre-Pisa-tiden: den generelle delen av læreplanen. Til sammen gir dette de overordnede perspektivene for skolen. Mye handler om læreren. Som at «Den gode lærer kan sitt fag – sin del av vår felles kulturarv. Slik fagkunnskap kan en ikke vente at barn og unge skal utvikle på egen hånd. [...] En lærer må beherske faget godt, både for å kunne formidle med kyndighet og møte de unges vitelyst og virketrang.»

Denne delen av læreplanen har både en form og et innhold som kan få lærere til å rette ryggen, se seg i speilet og gå stolt til sin gjerning. Men nå vil regjeringen sette strek over denne planen, de vil erstatte den med noe mer tidsriktig, heter det. Antagelig et bedre «styringsinstrument», slik fagplanene i de enkelte fag er blitt i Kunnskapsløftet fra 2006.

Tidligere fagplaner var skrevet på en måte som kunne inspirere lærere. I *Kunnskapsløftet* er ikke planene skrevet for å begeistre og motivere lærere, men for å fungere som styringsdokumenter. Da skal de leses av jurister, også fordi kompetansebeskrivelsene i planene har formell status som forskrift. Det er mange eksempler på at faggruppenes læreplanforslag ble endret i Utdanningsdirektoratet av folk som slett ikke var fagfolk, men jurister, kanskje også økonomer. Ingen vet, planene ble bare endret, og de lojale fagfolkene måtte bite det i seg.

«Streiken viste at vi i Norge nå har 428 kommunale utdanningsdepartementer, og at Staten nærmest har abdisert.»

FAKTA

SKOLEDEBATT

Den internasjonale Pisa-undersøkelsen, i regi av OECD, måler 15-åringers kompetanse i lesing, matematikk og naturfag, og fra 2012 også problemløsning.

Norge har deltatt siden oppstarten i 2000. Parallelt har enhver sittende kunnskapsminister villet forbedre resultatene, fra daværende minister Kristin Clemet snakket om realfagskrise da de første tallene kom i 2001.

Foreldre, lærere og fagpersoner har på sin side protestert mot økende målstyring og testregime i skolen.

I Morgenbladet har blant annet tidligere toppbyråkrat i Kunnskapsdepartementet [Ole Briseid](#) advart om at skolen er ute av kurs.

I Norge startet dette skoleåret med en lærerstreik. Den første på mange år. Det ble en vekker for mange, ikke minst for lederne i Utdanningsforbundet, den klart største fagforeningen for norske lærere. Foreningens ledelse hadde anbefalt en tariffavtale med motparten, Kommunenes Sentralforbund, KS. Men mer enn 70 prosent av medlemmene i Utdanningsforbundet stemte nei til denne avtalen – og så var streiken et faktum. Foreningens ledere var ute av takt med det store flertallet av medlemmene. Streiken dreide seg ikke om lønn, men om arbeidsforhold, først og fremst om KS-kravet om fast arbeidstid på skolen. Lærerne skulle rett og slett være på jobben, som alle andre arbeidere, mente KS, nå også kalt «skoleeierne». Andre ansatte i kommunen har regulert arbeidstid, så hva er spesielt med lærerne, undret KS. Folk i vannverk og parkvesen har fast arbeidstid, så hvorfor skal lærerne ha spesialbehandling? De må jo «levere», de som alle andre.

Men – sympatien var på lærernes side, både i mediene, blant foreldre og elever og blant «folk flest». Etter noen uker var streiken over, og lærerne hadde i realiteten vunnet. Lærernes misnøye dreide seg altså ikke om penger, men om profesjonens integritet og identitet.

Det verste var kanskje et mediebilde som igjen og igjen fortalte at norsk skole var middelmådig, til og med elendig. Ikke bare ledere i NHO, men selv forskningsjournalisten i Klassekampen hevdet standhaftig at norsk skole er på u-landsnivå. Slike myter, for det er det der er, var skapt gjennom flere runder med Pisa-sjokk. Dette sjokket ble skapt av Kristin Clemet, som var utdanningsminister da resultater fra den første runden med Pisa-undersøkelse kom i 2001. Da hadde hun akkurat overtatt ministerposten i Kunnskapsdepartementet. Pisa-sjokket «ble en flying start for en Høyre-regjering», skriver Clemets statssekretær Helge Ole Bergesen i sin ærlige og lesverdige memoarbok med den noe brautende tittelen *Kampen om kunnskapsskolen*. Norge lå riktig nok midt blant de rike OECD-landene på Pisa-testen, men dette ble presentert som en nasjonal tragedie. I Norge er vi vant til å være på toppen av alle rangeringer, alt annet måtte forstås som en katastrofe for «verdens rikeste land» hvor «det er typisk norsk å være god».

Pisa-sjokket førte Norge inn i et nasjonalt skoletraume. I den kollektive depresjonen la Kvalitetsutvalget, også kalt Søggen-utvalget, premissene for nye reformer i norsk skole. Høyre var pådriveren, men de andre partiene fulgte med på lasset. Vi fikk et såkalt Kunnskapsløft fra 2006, og vi fikk etter hvert også nasjonale prøver, begge direkte legitimert av Pisa og andre

internasjonale tester, spesielt TIMSS og PIRLS. Språk og grunnbegreper i Kunnskapsløftet og nasjonale prøver følger i stor grad Pisas rammeverk. Grunnlaget ble lagt av Høyre, men senere rød-grønne regjeringer fulgte opp med bare små modifikasjoner.

Etter hvert ble kommunene seg mer bevisst sin rolle som «skoleeiere» og arbeidsgivere, og har begynt å oppføre seg som nettopp bedriftseiere.

Streiken viste at vi i Norge nå har 428 kommunale utdanningsdepartementer, og at Staten nærmest har abdisert. Ministeren, lærersønnen Torbjørn Røe Isaksen, hadde frontet Høyre som kunnskaps- og skoleparti i valgkampen. Under streiken måtte han nokså beskjemet innrømme at regjeringen ikke kunne blande seg inn i konflikten. Både far og mor var blant de som var tatt ut i streik. Akkurat det var neppe tilfeldig.

Beruset av sin «styringsrett» har mange kommuner fulgt opp de nasjonale føringene med sine egne systemer for rapportering, kontroll og evaluering. Som del av målstyringen er de dessuten forpliktet til å lage tilstandsrapporter til statlige myndigheter. Oslo er nok den mest styringsvillige av alle. De har blant annet sin egen *Oslo-prøve* og andre måleredskaper der alt og alle blir veiet og tallfestet. Rektorene blir utdannet av BIs rektorskole. Der er John Hatties «evidensbaserte» metoder pensum, og man «tar Pisa alvorlig», forteller professor Johan From i Aftenposten. Også professor i pedagogikk Thomas Nordahl er med i BIs opplegg. De siste ukene har From og Nordahl sjenerøst delt sine tanker om barnehager, skole og lærere i offentligheten. Avslørende og opplysende lesing.

Også Sandefjord laget sitt eget intrikate og detaljerte system for vurdering av elevers faglige måloppnåelse. De var godt hjulpet av konsulentselskaper, som nå har fått hele kommune-Norge som bestillingsvillige kunder. Men to modige lærere satte foten ned. De gikk til en form for sivil ulydighet, og ble truet med oppsigelse for ordrenekt. Saken fikk stor oppmerksomhet, og både lærere og foreldre støttet opprørerne. Utdanningsforbundet ga også full støtte. Saken endte med at kommunen bøydde unna. I år fikk de to lærerne *Zola-prisen* for fremme av ytringsfrihet og sivilt mot. Politikerne i kommunen kan ikke forstå at lærerne fikk denne prisen, meldes det i media. Det stemmer nok, og det er noe av problemet.

Det foregår en dobbeltkommunikasjon fra myndighetene overfor norske lærere. På den ene siden vil de heve lærerens status, og påpeker ofte at de utgjør vårt viktigste yrke. På den andre siden opplever lærerne stadig mer mistro, kontroll, rapportering, krav om fastere arbeidstid, mer testing og dokumentasjon. Hvorfor vil politikere innføre femårig lærerutdanning når man ikke behandler lærerne som en profesjon?

Det ulmer i norsk skole. Det gjør det også i Sverige og Danmark, og mye verre er det i USA og England. Men noe er i ferd med å skje med den offentlige debatten. Mange lærere er forbannet, og foreldre slutter seg til kritikken. Professorer og skoleforskere har av mange grunner gått stille i dørene, men er nå kommet ut av skapet. Det er nå et nærmest globalt forskeropprør mot den makt Pisa og OECD har fått over utdanningspolitikken. Kritikken kan ikke lenger avvises ved å hevde at det bare finnes noen få, nærmest rabiate kritikere som man bare kan ignorere, marginalisere og parkere. Kritiske journalister har begynt å grave. På Facebook og Twitter går bølgene høyt.

Skal man gjenreise en skole med de dannelsesidealer og verdier som man finner i skolens formålsparagraf, må det mobiliseres til kamp. Også blant «folk flest». Alle partier sier at de ønsker en sterk offentlig skole med topp kvalifiserte lærere. Men med dagens politikk styrer de skolen i feil retning. Skolens og lærerens rolle blir i realiteten redusert til å sørge for disiplin og høyt «læringstrykk», slik at skolen «leverer» målbare resultater på standardiserte prøver i noen få utvalgte fag. Hvis vi reduserer og forsimpler skolens brede samfunnsmandat på en slik måte, vil vi oppleve flukt fra læreryrket, der man allerede nå har underdekning. Dagens rekrutteringskrise vil bare øke.

Gi skolen tilbake til lærerprofesjonen. La lærerne slippe å være revisorer og underoffiserer.

Mest lest

Fusjoner kan svekke mangfoldet i høyere utdanning

09.06.15

Kebbelife

09.06.15

Integrering i blinde

09.06.15

Stigespill for unge idealister

11.06.15

Enig med Tvedt

12.06.15

Sex på det helligste stedet

12.06.15

Sentralbord

Tlf: 21 00 63 00

Faks: 21 00 63 01

E-post: redaksjon@morgenbladet.no

Kronikker- og debattinnlegg sendes til:

debatt@morgenbladet.no

kronikk@morgenbladet.no

Adresse

Morgenbladet as Karl Johansgt 25 0159 Oslo

Nyhetsbrev

Skriv inn din e-postadresse for å motta Morgenbladets nyhetsbrev hver fredag.

Abonner

OM MORGENBLADET

KONTAKT OSS

ANNONSER

ABONNEMENT

LØSSALG

E-AVIS

REDAKSJON

MIN SIDE

Allt innhold er opphavsrettslig beskyttet. Copyright: Morgenbladet. Ansvarlig redaktør og adm. direktør Anna B. Jensen.